

- » Upoznavanje sa prostim rečenicama
- » Rad sa rodom i brojem
- » Otkrivanje upotrebe zamenica
- » Korišćenje pravog „ti/vi“
- » Istraživanje pravilnih i nepravilnih glagola
- » Otkrivanje sadašnjeg vremena

Poglavlje 2

Osnove italijanskog

Ovo poglavlje razmatra neke osnove italijanske gramatike i vodi vas kroz gradivne blokove rečenica. Posmatrajte ove blokove kao izazovnu skelu koja vam pomaže da konstruišete svoje rečenice, deo po deo. U ovom poglavlju ćemo proći kroz rod i broj, kao i kroz konjugaciju dovoljno glagola da biste odmah krenuli putem komunikacije na italijanskom.

Formiranje prostih rečenica

Postati tečan govornik stranog jezika zahteva mnogo truda. Jednostavna komunikacija ili postizanje toga da vas razumeju na drugom jeziku je mnogo lakše. Čak i ako znate samo nekoliko reči, obično možete uspešno komunicirati u uobičajenim situacijama kao što su restoran ili hotel.

Formiranje prostih rečenica je jednostavno. Osnovna struktura rečenice u italijanskom je subjekat-predikat (glagol)-objekat – isto kao u srpskom. Imenice u italijanskom imaju specifičan rod. U sledećim primerima možete videti kako ova struktura funkcioniše:

- » **Carla parla inglese.** (*kar-la par-la in-gle-ze*) (*Karla govori engleski.*)
- » **Pietro ha una macchina.** (*pje-tro a u-na mak-ki-na*) (*Pietro ima auto.*)
- » **L'Italia è un bel paese.** (*li-ta-lja e un bel pa-e-ze*) (*Italija je lepa zemlja.*)

Rod i broj (članovi, imenice i pridevi)

Rod određuje konstrukciju određenih i neodređenih članova, imenica i prideva. Bitno je naučiti rod imenica čim se susretnete sa njima, jer će to odrediti koji ćete član i pridev koristiti uz njih – sve je to međusobno povezano. Srećom, većina ove gramatike prati vrlo jasne šeme koje možete primeniti bilo gde kada ih savladate. Što ih više zapamtite, lakše ćete efikasno stvarati rečenice.

Rod i broj

Sve imenice imaju specifičan rod (muški ili ženski) i broj (jedinina ili množina). Razumevanje ovih karakteristika je neophodno za građenje rečenica i slaganje sa glagolima, članovima i pridevima. Dobra vest je da imenice prate predvidljiv obrazac.

Vrsta imenice	Nastavak	Primer	Prevod
Muški rod jednina	-o	un libro (un li-bro)	jedna knjiga
Ženski rod jednina	-a	una casa (u-na ka-za)	jedna kuća
Muški rod množina	-i	due libri (du-e li-bri)	dve knjige
Ženski rod množina	-e	due case (du-e ka-ze)	dve kuće
M/Ž rod jednina	-e	un ristorante (un ri-sto-ran-te) / una stazione (u-na sta-ci-o-ne)	restoran / stanica
M/Ž rod množina	-i	due ristoranti (du-e ri-sto-ran-ti) / due stazioni (du-e sta-ci-o-ni)	restorani / stanice

Pravila su sledeća:

- » Imenice muškog roda obično se završavaju na **-o** u jednini i **-i** u množini.
- » Imenice ženskog roda obično se završavaju na **-a** u jednini i **-e** u množini.
- » Imenice muškog i ženskog roda koje se završavaju na **-e** u jednini, u množini se završavaju na **-i**.

Svaka imenica koja se završava na **-ione** (kao **nazione** [na-*cjo*-ne]) je ženskog roda.

SAVET

To je bilo prilično bezbolno, zar ne? Da li ste spremni za neke izuzetke u vidu nepromenljivih imenica? Ove imenice imaju samo jedan oblik: to jest, iste su i u jednini i u množini. Pogledajte da li možete da pogodite pravila za njih dok prolazite kroz sledeće stavke.

un caffè (m) (un kaf-fe) <i>jedna kafa</i>	due caffè (du-e kaf-fe) <i>dve kafe</i>
un bar (m) (un bar) <i>jedan bar</i>	due bar (du-e bar) <i>dva bara</i>
una bici (ž) (u-na bi-či) <i>jedan bicikl</i>	due bici (du-e bi-či) <i>dva bicikla</i>

- » Imenice koje se završavaju na akcentovani poslednji vokal, kao što su **caffè** i **città** (čit-ta) (*grad*), nepromenljive su.
- » Imenice koje se završavaju na suglasnik (one su retke i obično potiču iz engleskog jezika), kao što su **bar** i **film** (*film*) (*film*), nepromenljive su.
- » Imenice koje su skraćenice, kao što su **bici** (*bi-či*), **foto** (*fo-to*) (*fotografija*) i **cinema** (*či-ne-ma*) (*bioskop*), nepromenljive su. Pone reči (**bicicletta**, **fotografia**, **cinematografo**), kada se koriste, prate standardna pravila za građenje množine pravih imenica.

Neodređeni članovi

Da li ste primetili da **articoli indeterminativi** (ar-ti-ko-li in-de-ter-mi-na-ti-vi) za „jedan“ ili „neki“ stoje ispred svih prethodno pomenutih imenica? Oni su uvek u jednini. Takođe, italijanski neodređeni članovi se slažu u rodu. Onaj koji izaberete zavisi i od prvog slova imenice ispred koje stoji.

Tabela 2-1 prikazuje neodređene članove, zajedno sa primerima kako se kombinuju sa imenicama muškog i ženskog roda.

TABELA 2-1 Neodređeni članovi (Articoli indeterminativi)

Muški rod	Ženski rod
un ragazzo (un ra-gac-co) (<i>dečak</i>)	una ragazza (u-na ra-gac-ca) (<i>devojčica</i>)
un amico (un a-mi-ko) (<i>prijatelj</i>)	un'amica (un a-mi-ka) (<i>prijateljica</i>)
uno zio (u-no dzi-o) (<i>stric/ujak</i>)	una zia (u-na dzi-a) (<i>tetka/strina</i>)
uno studente (u-no stu-den-te) (<i>student</i>)	una studentessa (u-na stu-den-tes-sa) (<i>studentkinja</i>)

Da li ste obratili posebnu pažnju na početna slova imenica? Pravila za neodređene članove glase:

- un** ispred svih imenica muškog roda koje počinju vokalima i većinom suglasnika.
- uno** ispred svih imenica muškog roda koje počinju na **s + suglasnik, z, gn, ps**: **zio** (*dzi-o*) (*stric/ujak*); **gnomo** (*njo-mo*) (*patuljak/gnom*); **psicologo** (*psi-ko-lo-go*); **studente** (*stu-den-te*) (*student*).
- una** ispred svih imenica ženskog roda koje počinju suglasnikom.
- un'** ispred svih imenica ženskog roda koje počinju vokalom.

Određeni članovi

Naravno, nećete stalno pričati samo o neodređenim stvarima. Italijanski je jedan od onih jezika koji zahtevaju određeni član – **articolo determinativi** (*ar-ti-ko-lo de-ter-mi-na-ti-vo*) ispred imenice u većini slučajeva, što se razlikuje od upotrebe u nekim drugim jezicima. Na primer, potrebno je koristiti određeni član ispred imena određenih zemalja i geografskih područja. Ako želite da kažete: „Sicilija je zanimljiva“, ispred Sicilije morate staviti član: „**La Sicilia è interessante**“ (*la si-či-lja e in-te-re-san-te*). Isto važi i za imenice koje se odnose na univerzalne koncepte ili opšte kategorije: „Ljubav je slepa“ (**L'amore è cieco**) (*la-mo-re e če-ko*) ili „Cveće je lepo“ (**I fiori sono belli**) (*i fjo-ri so-no bel-li*).

Tabela 2-2 prikazuje listu članova koje treba zapamtiti. Kao što vidite, italijanski određeni članovi imaju različite oblike u zavisnosti od broja i roda imenica ispred kojih stoje. Baš kao i kod neodređenih članova, početno slovo imenice takođe određuje koji će se član koristiti.

TABELA 2-2 **Određeni članovi (Articoli determinativi)**

Rod	Jednina	Množina
Muški	lo, l', il	gli, i
Ženski	l', la	le

Evo nekoliko primera određenih članova. Možete li da uočite obrazac?

- lo zio / gli zii** (*lo dzi-o, lji dzi-i*) (*stric/ujak, stričevi/ujaci*)
- lo studente / gli studenti** (*lo stu-den-te, lji stu-den-ti*) (*student, studenti*)
- l'amico / gli amici** (*la-mi-ko, lji a-mi-či*) (*prijatelj, prijatelji*)
- il libro / i libri** (*il li-bro, i li-bri*) (*knjiga, knjige*)
- l'amica / le amiche** (*la-mi-ka, le a-mi-ke*) (*prijateljica, prijateljice*)
- la casa / le case** (*la ka-za, le ka-ze*) (*kuća, kuće*)

Pridevi

Rodna karakteristika imenica proteže se i na druge gramatičke kategorije, uključujući zamenice i prideve. Prvo ćemo pogledati prideve. Pridev je reč koja bliže određuje imenicu – bilo da je to osoba, stvar, mesto ili ideja – dajući imenici specifičan kvalitet ili karakteristiku. Postoje dve grupe prideva u italijanskom:

» **Prva grupa ima četiri nastavka:** muški rod jednina **-o**, muški rod množina **-i**, ženski rod jednina **-a**, ženski rod množina **-e**. Pogledajte kako pridev **italiano** (i-ta-lja-no) (*italijanski*) funkcioniše u ova četiri oblika:

- **il ragazzo italiano** (il ra-gac-co i-ta-lja-no) (*italijanski dečak*)
- **i ragazzi italiani** (i ra-gac-či i-ta-lja-ni) (*italijanski dečaci*)
- **la ragazza italiana** (la ra-gac-ca i-ta-lja-na) (*italijanska devojčica*)
- **le ragazze italiane** (le ra-gac-če i-ta-lja-ne) (*italijanske devojčice*)

» **Druga grupa ima dva nastavka:** muški i ženski oblik jednine završavaju se na **-e**, dok se muški i ženski oblik množine završavaju na **-i**. Pogledajte kako pridev **interessante** (in-te-re-san-te) (*zanimljiv*) funkcioniše:

- **il libro interessante** (il li-bro in-te-re-san-te) (*zanimljiva knjiga*)
- **i libri interessanti** (i li-bri in-te-re-san-ti) (*zanimljive knjige*)
- **l'amica interessante** (la-mi-ka in-te-re-san-te) (*zanimljiva prijateljica*)
- **le amiche interessanti** (le a-mi-ke in-te-re-san-ti) (*zanimljive prijateljice*)

U italijanskom jeziku položaj prideva nije tako krut. U većini slučajeva, pridev sledi imenicu. Ipak, postoje neki pridevi koji mogu stajati ispred imenice, kao što su **bello** (bel-lo) (*lep*), **buono** (buo-no) (*dobar*) i **cattivo** (kat-ti-vo) (*loš*).

REČNIK

ristorante [m]	ri-sto-ran-te	<i>restoran</i>
ragazzo/a [m/ž]	ra-gac-co / ca	<i>dečak / devojčica</i>
studente [m]	stu-den-te	<i>student</i>
studentessa [ž]	stu-den-tes-sa	<i>studentkinja</i>
zio/a [m/ž]	dzi-o / a	<i>ujak (stric) / tetka (strina)</i>
casa [ž]	ka-za	<i>kuća / dom</i>
libro [m]	li-bro	<i>knjiga</i>

amica [ž]	<i>a-mi-ka</i>	<i>prijateljica</i>
amiche [ž/mn.]	<i>a-mi-ke</i>	<i>prijateljice</i>
amico [m]	<i>a-mi-ko</i>	<i>prijatelj</i>
amici [m/mn.]	<i>a-mi-či</i>	<i>prijatelji (ili mešovita grupa)</i>
caffè (m)	<i>kaf-fe</i>	<i>kafa</i>
bici (ž)	<i>bi-či</i>	<i>bicikl</i>

Zamenice

Zamenica zamenjuje, kao što i sama reč kaže, imenicu. Kada pričate o Džimu, na primer, njegovo ime možete zameniti sa *on*. Zamenice često koristite da biste izbegli ponavljanje. Ovde ćemo detaljnije objasniti šta treba da znate o zamenicama.

Lične zamenice

Postoji nekoliko tipova ličnih zamenica. Najvažnije su subjekatske zamenice, koje se odnose na *ja*, *ti*, *on*, *ona*, *ono*, *mi*, *vi* ili *oni*. Svaki glagolski oblik se odnosi na jednu od ovih zamenica. Tabela 2-3 navodi subjekatske zamenice.

TABELA 2-3 Subjekatske zamenice

Zamenica	Izgovor	Prevod
io	<i>i-o</i>	<i>ja</i>
tu	<i>tu</i>	<i>ti</i>
lui	<i>lu-i</i>	<i>on / ono</i>
lei	<i>lei</i>	<i>ona / ono</i>
noi	<i>noi</i>	<i>mi</i>
voi	<i>voi</i>	<i>vi (množina)</i>
loro	<i>slo-ro</i>	<i>oni</i>

Italijani često izostavljaju subjekatske zamenice jer nastavak glagola pokazuje ko je subjekat. Ličnu zamenicu koristite samo radi kontrasta, naglašavanja ili kada zamenica stoji samostalno:

- » Kontrast: **Tu mangi la pizza, ma io mangio un panino.** (tu *man-dži* la *pic-ca*, ma *i-o man-džo* un *pa-ni-no*) (*Ti jedeš picu, ali ja jedem sendvič.*)
- » Naglašavanje: **Vieni anche tu alla festa?** (*vje-ni an-ke tu al-la fes-ta*) (*Dolaziš li i ti na zabavu?*)
- » Izolovana pozicija: **„Chi è?” „Sono io.”** (ki e? *so-no i-o*) („*Ko je to?*” „*Ja sam.*”)

Obraćanje sa „ti” i „Vi”: Formalno i neformalno

Verovatno već znate da mnogi strani jezici sadrže i formalne i neformalne načine obraćanja ljudima. U italijanskom jeziku morate poštovati ovu važnu karakteristiku. Koristite neformalnu zamenicu **tu** (tu) (*ti*) sa dobrim prijateljima, mladima, decom i članovima porodice. Međutim, kada razgovarate sa osobom koju ne poznajete dobro (nadređeni, trgovac, konobar, nastavnik, profesor i tako dalje), obratite joj se formalno – to jest, sa **lei** (lei) (*Vi*). Kada sa nekim postanete bliskiji, možete preći sa formalnog na neformalno obraćanje. Prema običaju, starija osoba inicira upotrebu zamenice **tu**.

GRAMATIČKI
REČENO

Tu zahteva glagolski oblik drugog lica jednine – na primer, **tu sei** (tu *sej*) (*ti jesi*). **Lei** zahteva glagolski oblik trećeg lica jednine – **lei è** (lei *e*) (*Vi jeste* [formalno, jednina]).

Sledeći primeri pokazuju dva oblika za „ti/Vi”:

- » **Tu**, neformalno: **Ciao, come stai?** (*čao, ko-me staj?*) (*Zdravo, kako si?*)
- » **Lei**, formalno: **Buongiorno, come sta?** (*buon-džor-no, ko-me sta*) (*Dobar dan, kako ste?*)

Biti inkluzivan? Dug je put pred nama...

Italijanski je rodno određen jezik, pa je važno znati koje su imenice muškog, a koje ženskog roda, a zatim osigurati da se pridevi slažu u skladu sa tim radi efikasne komunikacije. Uprkos pritisku grupa koje se zalažu za usvajanje rodno neutralnih zamenica i nastavaka za imenice i prideve, do sada nisu preduzeti zvanični koraci za sprovođenje ovih promena.

U određenim oblastima Sjedinjenih Država, međutim, posebno u inkluzivnim školama i univerzitetima, ljudi češće izražavaju svoju željenu zamenicu prema rodu sa kojim se identifikuju. Iako ova praksa u Italiji još uvek nije toliko uobičajena kao u SAD, neke škole su pokrenule nešto što se zove *carriera ALIAS*, što podstiče studente i fakultet da deklariraju svoje preferencije zamenica birajući između **lui** i **lei** (ali ne i **loro**).

Kada studenti izaberu neutralne zamenice, u učionici italijanskog jezika se od njih može tražiti da izaberu između muških i ženskih nastavaka jer u suprotnom slaganje glagola i prideva jednostavno ne funkcioniše. Zvezdica (*) ili *schwa* koju koriste mnogi italijanisti u SAD efikasan je način da se izbegne privilegovanje jednog roda nad drugim prilikom pisanja grupi ljudi.

Istraživanje glagola

Čini se da u italijanskom jeziku postoji beskonačan broj glagola. Oni su zaista lepak koji povezuje različite delove govora. Neki ljudi pokušavaju da se snađu koristeći samo infinitive (glagole pre nego što ih konjugujete), ali mi želimo da vaš govor ima smisla i da se osećate samouvereno, pa proučite obrasce pravilnih i nepravilnih glagola u ovom poglavlju i bićete na putu da govorite u sadašnjem, prošlom i budućem vremenu. Dobro vladanje glagolima daje vam solidnu osnovu za građenje rečenica i komunikaciju!

Uvod u pravilne i nepravilne glagole

Koja je razlika između pravilnih i nepravilnih glagola? Pravilni glagoli prate određeni obrazac u svojoj konjugaciji: ponašaju se isto kao i drugi glagoli u istoj kategoriji. Zbog toga možete predvideti oblik pravilnog glagola u bilo kom delu bilo kog vremena. S druge strane, nepravilne glagole ne možete predvideti na ovaj način – oni se ponašaju pomalo kao individualisti.

Pravilni glagoli

Italijanske glagole možete podeliti u tri kategorije, prema njihovom nastavku u infinitivu. To su:

- » **-are**, kao u **parlare** (par-*la*-re) (*govoriti*)
- » **-ere**, kao u **vivere** (vi-*ve*-re) (*živeti*)
- » **-ire**, kao u **partire** (par-*ti*-re) (*otići/otputovati*)

Glagoli u ovim kategorijama mogu biti i pravilni i nepravilni. Primetićete subjektske zamenice koje idu uz glagole: stavljamo ih ovde da vas podsetimo koji vam je glagolski oblik potreban.

Sledeća tabela vam prikazuje konjugaciju tri pravilna glagola:

Konjugacija	Izgovor	Prevod
parl-are	par- <i>la</i> -re	<i>govoriti</i>
io parlo	<i>i</i> -o par-lo	ja govorim
tu parli	tu <i>par</i> -li	ti govoriš
lui/lei parla	<i>lu</i> -i/lei par-la	on/ona govori
noi parliamo	noi par- <i>lja</i> -mo	mi govorimo
voi parlate	voi par- <i>la</i> -te	vi govorite
loro parlano	<i>lo</i> -ro par-la-no	oni govore
viv-ere	<i>vi</i> -ve-re	<i>živeti</i>
io vivo	<i>i</i> -o vi-vo	ja živim
tu vivi	tu <i>vi</i> -vi	ti živiš
lui/lei vive	<i>lu</i> -i/lei vi-ve	on/ona živi
noi viviamo	noi vi- <i>vja</i> -mo	mi živimo
voi vivete	voi vi- <i>ve</i> -te	vi živite
loro vivono	<i>lo</i> -ro vi-vo-no	oni žive
part-ire	par- <i>ti</i> -re	<i>otići / otputovati</i>
io parto	<i>i</i> -o par-to	ja odlazim
tu parti	tu <i>par</i> -ti	ti odlaziš
lui/lei parte	<i>lu</i> -i/lei par-te	on/ona odlazi
noi partiamo	noi par- <i>tja</i> -mo	mi odlazimo
voi partite	voi par- <i>ti</i> -te	vi odlazite
loro partono	<i>lo</i> -ro par-to-no	oni odlaze

Ove obrasce možete primeniti na svaki pravilan glagol, kao što su **arrivare** (ar-ri-va-re) (*stići*), **ascoltare** (as-kol-ta-re) (*slušati*), **ripetere** (ri-pe-te-re) (*ponoviti*), **prendere** (pren-de-re) (*uzeti ili popiti/pojesti prilikom naručivanja*) i **aprire** (a-pri-re) (*otvoriti*).

Neki pravilni glagoli se ponašaju malo drugačije, ali to ih ne čini nepravilnim. Kod nekih glagola na **-ire** umećete slova **-isc-** između osnove i nastavka (za sva lica osim **noi** i **voi**), kao u ovom primeru glagola **capire** (ka-pi-re) (razumeti):

Konjugacija	Izgovor	Prevod
io capisco	<i>i-o ka-pi-sko</i>	<i>ja razumem</i>
tu capisci	<i>tu ka-pi-ši</i>	<i>ti razumeš</i>
lui/lei capisce	<i>lu-i/lei ka-pi-še</i>	<i>on/ona razume</i>
noi capiamo	<i>noi ka-pja-mo</i>	<i>mi razumemo</i>
voi capite	<i>voi ka-pi-te</i>	<i>vi razumete</i>
loro capiscono	<i>lo-ro ka-pi-sko-no</i>	<i>oni razumeju</i>

Drugi glagoli koji se slično ponašaju su **finire** (fi-ni-re) (završiti) i **preferire** (pre-fe-ri-re) (preferirati/više voleti).

Nepravilni glagoli

Nepravilni glagoli ne prate standardne obrasce konjugacije pravilnih glagola koji se završavaju na -are, -ere ili -ire.

AVERE I ESSERE

Dva važna glagola, koja često koristite kao pomoćne glagole, su nepravilna – **avere** (a-ve-re) (imati) i **essere** (es-se-re) (biti).

Konjugacija	Izgovor	Prevod
avere	<i>a-ve-re</i>	<i>imati</i>
io ho	<i>i-o o</i>	<i>ja imam</i>
tu hai	<i>tu ai</i>	<i>ti imaš</i>
lui/lei ha	<i>lu-i/lei a</i>	<i>on/ona ima</i>
noi abbiamo	<i>noi ab-bja-mo</i>	<i>mi imamo</i>
voi avete	<i>voi a-ve-te</i>	<i>vi imate</i>
loro hanno	<i>lo-ro an-no</i>	<i>oni imaju</i>
essere	<i>es-se-re</i>	<i>biti</i>
io sono	<i>i-o so-no</i>	<i>ja sam</i>

Konjugacija	Izgovor	Prevod
tu sei	tu sej	ti si
lui/lei è	lu-i/lei e	on/ona jeste
noi siamo	noi sja-mo	mi smo
voi siete	voi sje-te	vi ste
loro sono	lo-ro so-no	oni su

Razgovor na italijanskom

PRESLUŠAJ

Sindi prvi put posećuje Firencu. Izgubila se, pa pita saobraćajca, **vigile urbano** (vi-dži-le ur-ba-no), kako da pronađe svoj hotel.

Cindy: **Scusi, ho una domanda. Parla inglese?**
(sku-zi, o u-na do-man-da. par-la in-gle-ze?)
(Izvinite, imam jedno pitanje. Govorite li engleski?)

Vigile: **No, ma Lei parla italiano!**
(no, ma lei par-la i-ta-lja-no!)
(Ne, ali Vi govorite italijanski!)

Cindy: **Parlo poco ma capisco di più. Mi sono persa.**
(par-lo po-ko ma ka-pi-sko di pju. mi so-no per-sa.)
(Govorim malo, ali razumem više. Izgubila sam se.)

Vigile: **Dove deve andare?**
(do-ve de-ve an-da-re?)
(Gde treba da idete?)

Cindy: **Non posso trovare il mio albergo.**
(non pos-so tro-va-re il mi-o al-ber-go.)
(Ne mogu da pronađem svoj hotel.)

Vigile: **Ha una piantina di Firenze?**
(a u-na pjan-ti-na di fi-ren-ce?)
(Imate li mapu Firenze?)

Cindy: **Sì, ecco quella che ho.**
(si, ek-ko kul-la ke o.)
(Da, evo ove koju imam.)

Ecco! (*ek-ko*) (*Evo izvolite!* / *Evo ga!*) se koristi samo kada se na nešto ukazuje. Često ćete čuti ovaj izraz u hotelu: **Ecco la sua chiave** (*ek-ko la su-a kja-ve*) (*Evo Vašeg ključa*) i u baru: **Ecco i due cappuccini!** (*ek-ko i du-e kap-pu-či-ni!*) (*Evo dva kapučina!*).

Idiomatska upotreba glagola AVERE

Iako glagol **avere** znači *imati*, on se često koristi tamo gde mi koristimo „biti“ (gladan, žedan, toplo mi je, hladno mi je, imati određeni broj godina). U italijanskom jeziku ovi termini doslovno znače „imati glad“, „imati žeđ“, „imati toplotu“, „imati godine“. Tabela 2-4 navodi neke uobičajene idiomatske izraze sa **avere**.

TABELA 2-4 Idiomatska upotreba glagola Avere

Izraz	Izgovor	Prevod
avere fame	a-ve-re fa-me	<i>biti gladan</i>
avere sete	a-ve-re se-te	<i>biti žedan</i>
avere caldo	a-ve-re kal-do	<i>biti (nekome) toplo</i>
avere freddo	a-ve-re fred-do	<i>biti (nekome) hladno</i>
avere sonno	a-ve-re son-no	<i>biti pospan</i>
avere voglia di	a-ve-re vo-lja di	<i>želeći nešto / imati volju za</i>
avere bisogno di	a-ve-re bi-zo-njo di	<i>trebati / imati potrebu za</i>
avere torto	a-ve-re tor-to	<i>ne biti u pravu</i>
avere ragione	a-ve-re ra-džo-ne	<i>biti u pravu</i>
avere ... anni	a-ve-re ... an-ni	<i>imati ... godina</i>

JOŠ UOBIČAJENIH NEPRAVILNIH GLAGOLA

Drugi uobičajeni nepravilni glagoli su **andare** (an-da-re) (*ići*), **venire** (ve-ni-re) (*doći*), **dire** (di-re) (*reći ili kazati*), **fare** (fa-re) (*raditi ili činiti*), **dare** (da-re) (*dati*) i **uscire** (u-ši-re) (*izaći*):

Konjugacija	Izgovor	Prevod
andare	an-da-re	<i>ići</i>
io vado	i-o va-do	<i>ja idem</i>
tu vai	tu vai	<i>ti ideš</i>

Konjugacija	Izgovor	Prevod
lui/lei va	<i>lu-i/lei va</i>	on/ona ide
noi andiamo	noi an- <i>dja</i> -mo	mi idemo
voi andate	voi an- <i>da</i> -te	vi idete
loro vanno	<i>lo-ro van</i> -no	oni idu
venire	<i>ve-ni-re</i>	<i>doći</i>
io vengo	<i>i-o ven</i> -go	ja dolazim
tu vieni	tu <i>vje</i> -ni	ti dolaziš
lui/lei viene	<i>lu-i/lei vje</i> -ne	on/ona dolazi
noi veniamo	noi <i>ve-nja</i> -mo	mi dolazimo
voi venite	voi <i>ve-ni</i> -te	vi dolazite
loro vengono	<i>lo-ro ven</i> -go-no	oni dolaze
dire	<i>di-re</i>	<i>reći / kazati</i>
io dico	<i>i-o di</i> -ko	ja kažem
tu dici	tu <i>di</i> -či	ti kažeš
lui/lei dice	<i>lu-i/lei di</i> -če	on/ona kaže
noi diciamo	noi <i>di-ča</i> -mo	mi kažemo
voi dite	voi <i>di</i> -te	vi kažete
loro dicono	<i>lo-ro di</i> -ko-no	oni kažu
fare	<i>fa-re</i>	<i>raditi / činiti</i>
io faccio	<i>i-o fač</i> -čo	ja radim
tu fai	tu fai	ti radiš
lui/lei fa	<i>lu-i/lei fa</i>	on/ona radi
noi facciamo	noi <i>fa-ča</i> -mo	mi radimo
voi fate	voi <i>fa</i> -te	vi radite
loro fanno	<i>lo-ro fan</i> -no	oni rade

Kao i glagol **avere**, Tabela 2-5 pokazuje da glagol **fare** (fa-re) (*raditi ili činiti*) ima neke zanimljive idiomatske upotrebe koje se ne prevode reč po reč.

TABELA 2-5 **Idiomatska upotreba glagola Fare**

Izraz	Izgovor	Prevod
fare una domanda	<i>fa-re u-na do-man-da</i>	<i>postaviti pitanje</i>
fare una passeggiata	<i>fa-re u-na pas-sedž-dža-ta</i>	<i>prošetati</i>
fare un giro	<i>fa-re un dži-ro</i>	<i>otići u krug / provozati se</i>
fare una foto / un selfie	<i>fa-re u-na fo-to / un sel-fi</i>	<i>slikati se / napraviti selfi</i>
fare colazione	<i>fa-re ko-la-cjo-ne</i>	<i>doručkovati</i>
fare la spesa / lo shopping	<i>fa-re la spe-za / lo šop-ping</i>	<i>ići u kupovinu namirnica / šoping</i>
fare bel/cattivo tempo	<i>fa-re bel/kat-ti-vo tem-po</i>	<i>biti lepo/ružno vreme</i>
fare caldo/freddo	<i>fa-re kal-do/fred-do</i>	<i>biti toplo/hladno napolju</i>

Imajte na umu da se vremenski izrazi koji koriste **fare** konjuguju bezlično u trećem licu jednine. U ovom kontekstu, **fa** u izrazu **fa bel tempo** jednostavno znači „jeste“, gde se to odnosi na vreme.

Evo još nekoliko nepravilnih glagola:

Konjugacija	Izgovor	Prevod
dare	<i>da-re</i>	<i>dati</i>
io do	<i>do</i>	<i>ja dajem</i>
tu dai	<i>dai</i>	<i>ti daješ</i>
lui/lei dà	<i>lu-i/lei da</i>	<i>on/ona daje</i>
noi diamo	<i>noi dja-mo</i>	<i>mi dajemo</i>
voi date	<i>voi da-te</i>	<i>vi dajete</i>
loro danno	<i>lo-ro dan-no</i>	<i>oni daju</i>
uscire	<i>u-ši-re</i>	<i>izaći / izaći iz kuće</i>
io esco	<i>i-o es-ko</i>	<i>ja izlazim</i>
tu esci	<i>tu e-ši</i>	<i>ti izlaziš</i>

Konjugacija	Izgovor	Prevod
lui/lei esce	/u-i/lei e-še	on/ona izlazi
noi usciamo	noi u-ša-mo	mi izlazimo
voi uscite	voi u-ši-te	vi izlazite
loro escono	lo-ro es-ko-no	oni izlaze

Razgovor na italijanskom

PRESLUŠAJ

Fabio je upravo pozvao Đakoma da proćaskaju i vide šta ima novo.

Fabio: **Ciao Giacomo, sono Fabio.**

(čao dža-ko-mo, so-no fa-bjo.)

(Zdravo Đakomo, Fabio je.)

Giacomo: **Ciao Fabio, come va?**

(čao fa-bjo, ko-me va?)

(Zdravo Fabio, kako ide?)

Fabio: **Benone! Studio molto in questi giorni.**

(be-no-ne! stu-djo mol-to in kue-sti džor-ni.)

(Odlično! Mnogo učim ovih dana.)

Giacomo: **Cosa fai stasera?**

(ko-za fai sta-se-ra?)

(Šta radiš večeras?)

Fabio: **Esco con Anna. Prima facciamo una passeggiata e poi andiamo a fare la spesa.**

(es-ko kon an-na. pri-ma fač-ča-mo u-na pas-sedž-dža-ta e poi an-dja-mo a fa-re la spe-za.)

(Izlazim sa Anom. Prvo ćemo prošetati, a onda idemo u kupovinu.)

Giacomo: **Dove andate dopo?**

(do-ve an-da-te do-po?)

(Gde idete posle?)

Fabio: **Se fa bello, andiamo a mangiare in campagna.**
(se fa *bel-lo*, an-*dja*-mo a man-*dža*-re in kam-*pa*-nja.)
(*Ako bude lepo vreme, idemo da jedemo na selu.*)

Perché non venite anche tu e Daniela?
(per-*ke* non ve-*ni*-te an-*ke* tu e da-*nje*-la?)
(*Zašto ne dođete i ti i Danijela?*)

Giacomo: **Buona idea! Vedo anche cosa dice Daniela.**
(*buo*-na i-*de*-a! ve-*do* an-*ke* ko-*za* di-*če* da-*nje*-la.)
(*Dobra ideja! Videću i šta Danijela kaže.*)

Fabio: **D'accordo – ciao, a dopo!**
(dak-*kor*-do – čao, a do-*po*!)
(*Dogovoreno – zdravo, vidimo se kasnije!*)

.....

Morati, želeći, moći

Tri modalna glagola – **dovere** (do-*ve*-re) (*morati*), **volere** (vo-*le*-re) (*želeći*), **potere** (po-*te*-re) (*moći / smeti*) – su neka vrsta pomoćnih glagola. Kada se konjuguju, često ih prati infinitiv drugog glagola. Na primer:

- » **Devo fare la spesa.** (de-vo fa-re la *spe*-za) (*Moram da idem u kupovinu namirnica.*)
- » **Voglio dormire!** (vo-ljo dor-mi-re!) (*Želim da spavam!*)
- » **Posso andare a bere?** (pos-so an-da-re a be-re?) (*Mogu li da odem da popijem nešto?*)

Konjugacija	Izgovor	Prevod
dovere	do- <i>ve</i> -re	<i>morati</i>
io devo	i-o de-vo	ja moram
tu devi	tu de-vi	ti moraš
lui/lei deve	lu-i/lei de-ve	on/ona mora
noi dobbiamo	noi dob- <i>bja</i> -mo	mi moramo
voi dovete	voi do- <i>ve</i> -te	vi morate
loro devono	lo-ro de-vo-no	oni moraju

Konjugacija	Izgovor	Prevod
volere	vo-le-re	<i>želeći</i>
io voglio	i-o vo-ljo	ja želim
tu vuoi	tu vuo <i>j</i>	ti želiš
lui/lei vuole	lu-i/lei vo-le	on/ona želi
noi vogliamo	noi vo-lja-mo	mi želimo
voi volete	voi vo-le-te	vi želite
loro vogliono	lo-ro vo-ljo-no	oni žele
potere	po-te-re	<i>moći / smeti</i>
io posso	i-o pos-so	ja mogu
tu puoi	tu poi	ti možeš
lui/lei può	lu-i/lei puo	on/ona može
noi possiamo	noi pos-sja-mo	mi možemo
voi potete	voi po-te-te	vi možete
loro possono	lo-ro pos-so-no	oni mogu

Prosta vremena: prošlost, sadašnjost i budućnost

Jasno je da ljudi ne koriste samo jedno vreme. Možda ćete želeći da razgovarate o tome šta ste radili juče, šta radite sada ili šta ćete raditi sutra. Ova četiri vremena – prošlost, imperfekat, sadašnjost i budućnost – nisu napredna gramatika, već osnove:

» **Sadašnje vreme (Presente):** Ovo vreme se koristi za opisivanje radnje koja se dešava u trenutku dok o njoj govorimo.

Mangio un gelato. (man-džo un dže-la-to) (*Jedem sladoled.*)

» **Buduće vreme (Futuro):** Ovo vreme se koristi za opisivanje radnji koje će se desiti kasnije.

Domani mangerò un gelato. (do-ma-ni man-dže-ro un dže-la-to) (*Sutra ću jesti sladoled.*)

» **Prošlo vreme (Passato prossimo):** Koristite ovo vreme da biste razgovarali o radnji završenoj u prošlosti.

leri ho mangiato un gelato. (*je-ri o man-dža-to un dže-la-to*) (*Juče sam pojeo sladoled.*)

» **Imperfekat (Imperfetto):** Ovo vreme se koristi za opisivanje kako su stvari bile u prošlosti, poput navika, tekućih situacija ili detalja u pozadini.

Il gelato era buono. (*il dže-la-to e-ra buo-no*) (*Sladoled je bio dobar.*)

Razgovor na italijanskom

PRESLUŠAJ

Marko i Lučija prave planove za večeras.

Marco

Ciao Lucia, cosa vuoi fare stasera?

(čao lu-či-a, ko-za vuoj fa-re sta-se-ra?)

(Zdravo Lučija, šta želiš da radiš večeras?)

Lucia

Vorrei andare al cinema, ma devo finire un progetto per domani.

(vor-rej an-da-re al či-ne-ma, ma de-vo fi-ni-re un pro-džet-to per do-ma-ni.)

(Volela bih da idem u bioskop, ali moram da završim projekat za sutra.)

Marco

Peccato! Allora, possiamo uscire domani?

(pek-ka-to! al-lo-ra, pos-sja-mo u-ši-re do-ma-ni?)

(Šteta! Onda, možemo li izaći sutra?)

Lucia

Sì, domani posso. A che ora?

(si, do-ma-ni pos-so. a ke o-ra?)

(Da, sutra mogu. U koliko sati?)

Marco

Possiamo vederci alle otto?

(pos-sja-mo ve-der-či al-le ot-to?)

(Možemo li se videti u osam?)

Lucia

Perfetto!

(per-fet-to!)

(Savršeno!)

REČNIK

albergo [m]	al-ber-go	hotel
piantina [ž]	pjan-ti-na	mapa (plana)
gelato [m]	dže-la-to	sladoled
va bene	va be-ne	u redu / okej
d'accordo	dak-kor-do	u redu / dogovoreno
ciao	čao	zdravo / ćao
mi piace	mi pja-če	sviđa mi se (nešto u jednini)
mi piacciono	mi pjač-čo-no	sviđaju mi se (nešto u množini)
anch'io	an-ki-o	i ja / takođe ja
domanda [f]	do-man-da	pitanje
stasera	sta-se-ra	večeras
dove	do-ve	gde
quanti anni ha	kuan-ti an-ni a	koliko ima godina...?

RAZONODA

Ovaj deo sadrži nekoliko italijanskih reči koje smo uveli u ovom poglavlju. Jednostavno pronađite i zaokružite reči sa liste! Pogledajte Dodatak C za rešenja.

A	R	Q	D	R	P	U	F	C	M	N	D
V	O	L	E	R	E	A	A	T	G	H	O
E	S	A	D	H	C	O	M	L	Z	E	V
R	S	D	B	I	F	E	E	S	A	M	E
E	O	I	L	P	A	R	T	I	R	E	R
T	B	E	W	E	R	N	R	D	I	R	E
O	D	A	L	B	E	R	G	O	E	S	T
Z	S	M	Q	C	F	V	G	V	S	L	R
I	C	I	B	A	X	E	T	E	S	U	M
O	A	C	S	R	Z	K	R	D	E	B	O
T	P	A	U	S	A	E	U	P	R	A	D
U	I	T	A	L	I	A	N	O	E	J	L
F	R	A	G	A	Z	Z	A	N	T	K	A
Y	E	N	D	Q	U	A	L	R	I	L	C

albergo
amica
avere
bici
caldo
capire
dire
dove
dovere
esame
essere

facile
fame
fare
italiano
partire
pausa
ragazza
rosso
sete
volere
zio

©John Wiley & Sons, Inc.